

Kultur i ögonhöjd – för, med och av barn och unga

Program för barn- och
ungdomskultur i Stockholm stad

Kultur i ögonhöjd – för, med och av barn och unga.
Program för barn- och ungdomskultur i Stockholm
November 2013
Dnr: 328-323/2013
Utgivare: Kulturförvaltningen
Kontaktperson: Ulrika Lindblad

Inledning

Detta program är en reviderad version av Kultur i ögonhöjd – för, med och av barn och unga, strategisk plan för barn- och ungdomskultur 2009–2012 (dnr: 328-2395/2008) som kommunfullmäktige 2007 gett kulturnämnden i uppdrag att utarbeta.

Programmet utgår ifrån FN:s konvention om barnets rättigheter, de nationella kulturpolitiska målen, den nationella ungdomspolitikerna, läroplanernas mål, Stockholms stads skolplan respektive förskoleplan och Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011–2016.

Programmet är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser som arbetar med barn och unga. Det innebär att barns fysiska miljö liksom tillgång till kultur och skapande verksamheter i hela staden omfattas. Programmet syftar till att möjliggöra för att alla barn och ungdomar, oavsett förutsättningar och uppväxtvillkor, ska kunna ta del av ett professionellt kulturliv och själva få uttrycka sig, på egen hand och tillsammans med professionella vuxna. Det innebär även att barn och unga har möjlighet att påverka sina kultur- och fritidsaktiviteter och de miljöer de vistas i. Hänsyn ska tas till barns och ungas behov i frågor som rör stadsutveckling.

Arbetsätt och uppföljning

Varje berörd nämnd och bolagsstyrelse ska i sina åtaganden väga in programmets mål och årligen följa upp sin verksamhet i respektive verksamhetsberättelse.

Lokala handlingsplaner ska tas fram och vara ett stöd för berörda nämnder och styrelser i det konkreta arbetet med barn- och ungdomskultur. Kulturförvaltningen ska vara en samordnande och stödjande part för att underlätta för kunskapsutveckling i berörda nämnder och bolagsstyrelser.

De nätverk som etablerats under arbetet med den tidigare planen 2009–2012 ska uppdateras för att vara relevanta och samordnas av en lokal facilitator med uppdrag om att bidra till planens implementering lokalt.

Vision 2030

Programmet relaterar även till stadens framtidsdokument Vision 2030 som betonar staden som en medborgarnas stad, en stad som skapas och utvecklas av dem som bor här. Delaktighet och inflytande är ledord och kulturell och språklig kompetens lyfts fram som en medveten strategi för att utveckla Stockholm till en mångsidig och upplevelserik storstad.

Kultur för, med och av barn och unga

”Kultur är lika viktigt som att andas”

”Kultur är...att vara konstnär...det tänkte jag vara idag...det är jag redan”

”Musik...det är mitt sätt att uttrycka mina känslor och utan det känner jag mig naken, förvirrad – det är mitt liv”

(Barns röster ifrån utvärderingen)

Begreppet kultur är enligt dess antropologiska tolkning ett mycket vitt begrepp och kan sägas omfatta alla aspekter av det mänskliga livet. Kultur kan även tolkas som den uppsättning värderingar, traditioner och ritualer ett samhälle har utvecklat för att göra tillvaron begriplig. Vid en tredje tolkning av kultur står de estetiska konstuttrycken i fokus, som bildkonst, litteratur, teater och musik, men även kulturarvet. Barns och ungas kultur befinner sig i centrum för alla dessa tolkningar. Forskningen har myntat ett vidgat kulturbegrepp som även återfinns i titeln till detta program: *Kultur för, med och av barn och unga*. (Centrum för barnkulturforskning Stockholms universitet, Flemming Mouritsen: *Child Culture – Play Culture, Child and Youth Culture*, Odense University, Denmark 1998). Gränserna mellan den offentligt stödda konsten och kulturen, den kommersiella kulturen och ungdomskulturen är inte givna utan sammanflätas i praktiken.

Barnkultur och ungdomskultur

- Kultur **för** barn och unga, produceras av vuxna
- Kultur **med** barn och unga, tillhandahålls av vuxna

Barns kultur och ungdomars kultur

- Kultur **av** barn och unga, uttryck som ingen vuxen styr över

Dessa tre aspekter av barn- och ungdomskultur ska vara den gemensamma utgångspunkten för alla i staden som berörs av programmets mål.

Stadens mål

Inom kulturens domäner förekommer viss verksamhet som omfattas av lagstiftning t.ex. inom kulturarvs- respektive kulturmiljöområdet och biblioteksväsendet. I skollagen regleras alla elevers rätt till skolbibliotek. Förskolans och skolans uppdrag vad gäller barns och ungas rätt till kultur tydliggörs genom föreskrifter i form av läroplaner. Lägg därtill stadens skolplan och förskoleplan. FN:s konvention om barnets rättigheter anger, som ett sammanhållande paraply, vilka skyldigheter en konventionsstat har gentemot sina unga medborgare. Artiklarna tydliggör barns och ungas rätt till yttrandefrihet, till föreningsfrihet, till att sprida sina tankar bl.a. i konstnärlig form liksom att fritt delta i det konstnärliga livet. Men barnkonventionen slår även fast skyldigheten för konventionsstaterna att främja barns konstnärliga rätt genom att staterna ska uppmuntra själva tillhandahållandet av lämpliga och likvärdiga möjligheter för barns kulturella och konstnärliga verksamhet.

Förskolan

I förskolans uppdrag ingår såväl att utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv. Av läroplanen kan bl.a. utläsas att förskolan ska sträva mot att alla barn utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama. (Lpfö 98 rev. 2010)

Grundskolan och gymnasiet

Läroplanen för grundskolan är tydlig vad gäller skolans skyldighet att integrera kulturen i undervisningen. I grundskolans läroplan står att skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet, samt att eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Läroplanerna tydliggör hur samverkan med det externa kulturlivet berikar skolan som lärande miljö liksom betydelsen av att skolan främjar entreprenörskap. I gymnasiets läroplan står bl.a. att det även är skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt program kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje. (Lgr11 och SKOLFS 2011:144)

Programmets mål

Mål 1

Alla barn och unga i Stockholm har god och likvärdig tillgång till professionella kulturupplevelser.

Alla barn och unga i Stockholm har goda och likvärdiga möjligheter till eget skapande tillsammans med professionella vuxna och på egna villkor.

Det är en demokratisk rättighet för barn och unga att ta del av och utforska konstnärliga uttryck och kultur i alla dess former. Barn och unga har även behov av kultur i form av eget skapande och som upplevelse för att bygga sin egen identitet. Oavsett stadsdel ska stadens barn och unga erbjudas arenor som ger god tillgång till det professionella kulturlivet liksom möjlighet att skapa tillsammans med kompetenta vuxna som inspiration och stöd. Stadsdelarna ska även erbjuda stöd och verktyg till barns och ungas eget skapande utifrån deras egna villkor och syn på kultur. Utgångspunkten är en bred kultursyn som involverar och erkänner alla barns olika erfarenheter och bakgrund. Likvärdiga möjligheter ska gälla alla barn och unga oavsett kön, funktionsnedsättning, kulturell, etnisk, social, ekonomisk och religiös bakgrund.

Kulturnämnden och Kulturhuset Stadsteatern AB ansvarar för att staden erbjuder barn och unga ett brett och för dem angeläget kulturutbud liksom möjlighet att utveckla sina skapande förmågor tillsammans med professionella vuxna. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att det inom förskole- och fritidsverksamhetens ram finns platser, lokaler, personal och verksamhet som möjliggör för barn och unga att möta det professionella kulturlivet och att utöva eget skapande. Utbildningsnämnden har motsvarande ansvar vad gäller kulturverksamhet inom grundskolan och gymnasieskolan i enlighet med gällande styrdokument.

Målet mäts enligt följande

- Andel barn och unga som anser att de kan delta i kulturverksamheter som de upplever som attraktiva.

- Andel barn och unga som anser att de deltar i kulturverksamheter som de upplever som attraktiva.
- Antal kulturprogram som erbjuds barn och unga.
- Antal nämnder och bolagsstyrelser som har utformat handlingsplaner för sitt kulturarbete för, med och av barn och unga.
- Andel föräldrar som är nöjda med det kulturutbud som erbjuds deras barn i förskolan, skolan och på fritiden.

Mål 2

Kultur, estetik och eget skapande är en integrerad del i lärandet

Barn och unga i stadens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor ska få uppleva respektive skapa konst och kultur i möte med professionella kulturutövare som en integrerad och kontinuerlig del i vardagen. Kultur och estetiska lärprocesser ingår i skolans kunskaps- och demokratiuppdrag och ska användas för att stödja barnens lärande och utveckling.

Utbildningsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna har ett gemensamt ansvar för att skapa strukturer för dialog och

samverkan mellan förskolan, grundskolan, gymnasiet och det professionella kulturlivet, bl.a. genom Kulan.

Målet mäts enligt följande

- Antal förskolor respektive skolor som i sina ordinarie arbetsplaner fört in sitt kulturarbete för, med och av barn och unga.
- Andel elever som tar del av ett utbud av professionella kulturutövare i förskolans respektive skolans regi.

Mål 3

Barn och ungdom har inflytande över och delaktighet i sitt eget kulturliv

Barn och unga i staden ska ges möjlighet att påverka sina kultur- och fritidsaktiviteter. Att vara delaktiga och utöva inflytande är en del av deras demokratiska rättigheter. Det är i barnens och ungdomarnas vardag; i förskolan, skolan och fritidsverksamheterna som förutsättningarna för delaktighet och inflytande kan skapas. Reell delaktighet innebär att barn och unga tillfrågas och att de får inflytande över de beslut som tas. På så sätt kan barnperspektivet göras tydligt och vuxnas kompetens vad gäller barn och unga växa.

Alla berörda nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att utveckla former för att stärka barns delaktighet och inflytande. Delaktighet och inflytande leder till ökad självkänsla, växande och ansvarstagande.

Målet mäts enligt följande

- Andel barn och unga som upplever att de kan påverka sina kultur- och fritidsaktiviteter.

Mål 4

Barns och ungdomars behov beaktas vad gäller de fysiska miljöer där barn vistas

Barn och unga har rätt att vistas i trygga och kreativa miljöer som är utformade utifrån deras behov bl.a. vad gäller skolan, inom bostadsbebyggelse och förändringar av den offentliga miljön. När

stadsutvecklingsprojekt genomförs ska hänsyn tas till barns och ungas behov och arbetet bör utformas i enlighet med de förslag som nätverket Staden i ögonhöjd utformar.

Alla berörda nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att främja ett barn- och ungdomsperspektiv vad gäller beslut, planering och resursfördelning som rör de miljöer där barn och unga vistas, såväl ute som inne.

Målet mäts enligt följande

- Antal utförda barnkonsekvensanalyser i dialog med barn och unga.
- Synbara resultat av barnkonsekvensanalyserna i slutförda projekt.
- Andel barn och unga som upplever stadens rum som trygga och kreativa.

Mål 5

Staden stödjer ungas entreprenörskap inom kultur och media

Ungas ambitioner vad gäller entreprenörskap inom kultur och media ska uppmuntras. Enligt grundskolans och gymnasieskolans läroplaner ska skolan främja entreprenörskap. Att lära sig ett entreprenöriellt tänkande är stärkande för en ungs persons identitetsutveckling och ger även kunskap om praktiska tillvägagångssätt. Ungas eget kulturskapande på fritiden kan, som ett komplement till gymnasie- och högskolans undervisning, innebära ett informellt lärande mot en framtida yrkeskarriär. Unga arrangörer och kulturskapare bidrar även till nya former för kommunikation och kreativa uttryck.

Stadens kultur- och fritidsverksamheter har ansvar för att i samverkan med grund- och gymnasieskola, högskola samt näringsliv stimulera ungas entreprenörskap inom kultur och media. Ungas kulturintresse ska prioriteras inom stadens föreningsstöd utifrån ett mångkulturellt och integrerande synsätt. Stadsdelarna ska erbjuda ungdomar möjlighet till praktik, ferie- och sommarjobb med inriktning på egna kulturprojekt.

Målet mäts enligt följande

- Andel unga som fått del av kulturstöd för unga eller annat föreningsbidrag.
- Andel unga som erbjudits praktik och eller sommarjobb inom kultur och media i staden.

Referensdokument

FN:s konvention om barnets rättigheter.

Nationella kulturpolitiska mål.

Nationella ungdomspolitiska mål.

Läroplan för förskolan Lpfö 98, reviderad 2010 (SKOLFS 2011:69).

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan,

Förskoleklassen och fritidshemmet. Förordning (SKOLFS

2011:144) om läroplan för gymnasieskolan.

Stockholms skolplan respektive förskoleplan.

